

UNIVERZITET U BEOGRADU
SAOBRAĆAJNI FAKULTET

**Snežana KAPLANOVIĆ
Jelica PETROVIĆ-VUJAČIĆ
Marko MILJKOVIĆ**

**POSLOVNA
EKONOMIKA SA
ELEMENTIMA
UPRAVLJANJA
FINANSIJAMA**

BEOGRAD
2024.

Snežana KAPLANOVIĆ, Jelica PETROVIĆ-VUJAČIĆ, Marko MILJKOVIĆ
POSLOVNA EKONOMIKA SA ELEMENTIMA UPRAVLJANJA FINANSIJAMA
I izdanje

Recenzenti: dr Bojan Ilić
dr Miroslav Todorović
Za izdavača: dr Milorad Kilibarda, dekan
Glavni i odgovorni urednik: dr Mirjana Bugarinović
Tehnički urednik: Predrag Knežević
Korice: Predrag S. Zdravković
Izdavač: Univerzitet u Beogradu – Saobraćajni fakultet,
Vojvode Stepe 305; telefon: 011 3976 017;
faks: 011 3096 704; www.sf.bg.ac.rs
Priprema: Izdavačka delatnost Saobraćajnog fakulteta;
telefon: 011 3091 344; idsf@sf.bg.ac.rs;
(skriptarnica) sfknjige@sf.bg.ac.rs
Štampa: DONAT GRAF DOO BEOGRAD,
Vučka Milićeveća 29, Grocka;
telefon: 011 29 28 265; www.donatgraf.com
Tiraž: 150 primeraka
ISBN 978-86-7395-488-2

Na osnovu odluke Uređivačkog odbora Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, broj 1159/2 od 13. septembra 2024. godine, odobrava se za upotrebu u nastavi kao osnovni udžbenik na osnovnim studijama za predmet „Poslovna ekonomika sa elementima upravljanja finansijama”.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
658(075.8)

КАПЛАНОВИЋ, Снежана, 1972-

Poslovna ekonomika sa elementima upravljanja finansijama / Snežana Kaplanović, Jelica Petrović-Vujačić, Marko Miljković. - Beograd : Univerzitet, Saobraćajni fakultet, 2024 (Beograd : Donat graf). - 233 str. : graf. prikazi, tabele ; 24 cm

Tiraž 150. - Beleške o autorima: str. [233]. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 229-232.

ISBN 978-86-7395-488-2

1. Петровић-Вујачић, Јелица, 1955- [аутор] 2. Миљковић, Марко, 1984-, економиста [аутор]

а) Пословна економија б) Финансије -- Управљање

COBISS.SR-ID 155098377

Izdavač zadržava sva prava. Reprodukција pojedinih delova ili celine ove publikacije nije dozvoljena.

Sadržaj

Predgovor	7
1 UVOD	9
1.1. Osnovni ekonomski koncepti od značaja za poslovnu ekonomiku	11
1.2. Podela ekonomije na mikroekonomiju i makroekonomiju	17
1.3. Uvod u poslovnu ekonomiku	18
1.3.1. Nastanak i razvoj poslovne ekonomike	18
1.3.2. Pojam i osnovne karakteristike poslovne ekonomike	19
1.3.3. Predmet i cilj izučavanja poslovne ekonomike	21
1.3.4. Uloga donosioca odluka (menadžera)	23
1.4. Uvod u upravljanje finansijama	24
1.4.1. Kratak osvrt na razvoj upravljanja finansijama	24
1.4.2. Upravljanje finansijama u preduzeću	25
SAŽETAK	28
PITANJA	30
2 EKSTERNO POSLOVNO MAKRO OKRUŽENJE	33
2.1. Značaj poslovnog okruženja	33
2.2. Eksterno i interno poslovno okruženje	34
2.3. Eksterno makro okruženje	36
2.3.1. Makroekonomsko okruženje	38
2.3.2. Socio-kulturno i demografsko okruženje	38
2.3.3. Političko okruženje	40
2.3.4. Pravno-zakonodavno okruženje	41

2.3.5. Tehnološko okruženje	42
2.3.6. Prirodno (ekološko) okruženje	43
SAŽETAK.....	46
PITANJA.....	48
3 PREDUZEĆE	49
3.1. Pojam i osnovne karakteristike preduzeća	50
3.2. Koncept stvaranja vrednosti	53
3.3. Donošenje odluka u preduzeću	58
SAŽETAK.....	61
PITANJA.....	62
4 RAZLIČITE KLASIFIKACIJE PREDUZEĆA	63
4.1. Podela preduzeća prema delatnosti	64
4.2. Podela preduzeća prema veličini.....	67
4.3. Podela preduzeća prema pravnoj formi.....	71
4.3.1. Ortačko društvo	71
4.3.2. Komanditno društvo	72
4.3.3. Društvo sa ograničenom odgovornošću	73
4.3.4. Akcionarsko društvo.....	74
4.3.5. Javna preduzeća.....	77
SAŽETAK.....	80
PITANJA.....	81
5 CILJEVI PREDUZEĆA	83
5.1. Opšti i operativni ciljevi.....	84
5.2. Višestruki ciljevi preduzeća	85
5.3. Efikasnost i efektivnost	89
5.4. Maksimizacija vrednosti za akcionare	90
5.5. Agencijski problem	93
5.6. Pristup stejkholdera.....	94
SAŽETAK.....	99
PITANJA.....	100
6 TROŠKOVI, PRIHODI I PROFIT PREDUZEĆA.....	101
6.1. Troškovi preduzeća	102
6.1.1. Oportunitetni trošak.....	102
6.1.2. Ukupni troškovi	102
6.1.3. Fiksni, varijabilni i mešoviti troškovi.....	103
6.1.4. Prosečni i granični troškovi.....	104

6.2. Prihodi i profit preduzeća.....	108
SAŽETAK.....	111
PITANJA.....	111
ZADACI.....	112
7 FINANSIJSKI IZVEŠTAJI I POKAZATELJI	117
7.1. Bilans stanja	118
7.2. Bilans uspeha	121
7.3. Izveštaj o novčanim tokovima	123
7.4. Finansijski pokazatelji.....	125
7.5. Dodatni pokazatelji poslovanja javnih preduzeća u saobraćaju i transportu	135
7.6. Operativni i finansijski rizik i leveridž.....	137
SAŽETAK.....	143
PITANJA.....	143
ZADACI.....	144
8 VREMENSKA VREDNOST NOVCA	147
8.1. Osnovni pojmovi i dijagram novčanog toka	149
8.2. Prosta i složena kamata	151
8.3. Pojedinačni novčani tokovi.....	153
8.4. Ujednačeni novčani tokovi.....	159
SAŽETAK.....	162
PITANJA.....	163
ZADACI.....	163
9 FINANSIRANJE PREDUZEĆA	167
9.1. Spontani izvori finansiranja	168
9.2. Kratkoročni ugovoreni izvori finansiranja	172
9.3. Dugoročni bankarski krediti.....	175
9.4. Obveznice.....	177
9.4.1. Osnovne karakteristike obveznica.....	178
9.4.2. Vrednost obveznica	180
9.5. Preferencijalne akcije	184
9.5.1. Osnovne karakteristike preferencijalnih akcija	184
9.5.2. Vrednost preferencijalnih akcija	186
9.6. Obične akcije.....	187
9.6.1. Karakteristike običnih akcija.....	187
9.6.2. Vrednost običnih akcija.....	188

SAŽETAK.....	192
PITANJA.....	193
ZADACI.....	194
10 VREDNOVANJE I SELEKCIJA INVESTICIONIH PROJEKATA ...	197
10.1. Proces kapitalnog ulaganja.....	197
10.2. Analiza diskontovanih novčanih tokova projekta	199
10.3. Period povraćaja.....	200
10.4. Racio koristi i troškova	201
10.5. Indeks profitabilnosti	203
10.6. Neto sadašnja vrednost.....	208
10.6.1. Neto sadašnja vrednost nezavisnih projekata.....	209
10.6.2. Neto sadašnja vrednost međusobno isključivih projekata	209
10.7. Interna stopa prinosa	212
10.7.1. Izračunavanje interne stope prinosa	214
10.7.2. Potencijalne teškoće kod izbora metoda selekcije: NSV ili ISP	216
SAŽETAK.....	219
PITANJA.....	220
ZADACI.....	221
Spisak slika.....	225
Spisak tabela	227
LITERATURA.....	229
Beleške o autorima.....	233

Predgovor

Udžbenik Poslovna ekonomika sa elementima upravljanja finansijama se sastoji iz dva dela: prvog, poslovna ekonomika i drugog, upravljanje finansijama. Gradivo je podeljeno na deset ključnih segmenata neophodnih za razumevanje osnovnih ekonomskih principa i sticanje znanja i veština od značaja za menadžere i inženjere koji donose odluke, a koje se mogu primeniti u različitim oblastima poslovanja. Imajući u vidu da finansije imaju jednu od najvažnijih uloga u preduzeću, naročito u uslovima permanentne ekonomske nestabilnosti i nesigurnosti globalnog karaktera, poseban akcenat stavljen je na sticanje znanja iz oblasti upravljanja finansijama i primenu tehnika ekonomske analize neophodnih za donošenje finansijskih i investicionih odluka, kao i za tumačenje uticaja donetih odluka na celokupno poslovanje preduzeća i stvaranje vrednosti. Bolje razumevanje osnovnih koncepata poslovne ekonomike i upravljanja finansijama dodatno je omogućeno kroz sinergiju teorije i praktičnih primera.

Svojim obimom, strukturom i sadržajem udžbenik Poslovna ekonomika sa elementima upravljanja finansijama u potpunosti je prilagođen nastavnom planu i programu predmeta Poslovna ekonomika sa elementima upravljanja finansijama, na osnovnim akademskim studijama Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, što i jeste njegova primarna orijentacija. Međutim, udžbenik može biti od koristi i studentima drugih fakulteta koji izučavaju sličnu problematiku, kao i svima onima koji su u poziciji da upravljaju i donose poslovne odluke u preduzećima.

Veliku zahvalnost dugujemo recenzentima prof. dr Bojanu Iliću i prof. dr Miroslavu Todoroviću na svesrdnoj stručnoj i kolegijalnoj podršci i saradnji.

Autori